

Inventarisatieperikelen: hoeveel Grauwe Ganzen heb ik in mijn gebied?

Sinds het aantal broedparen van de Grauwe Gans in Nederland is gegroeid, is ook de verspreiding over het land sterk toegenomen. Steeds meer inventariseerders krijgen daardoor met de soort te maken. Het karteren van Grauwe Ganzen is moeilijk, zeker in gebieden waar de dichtheid hoog is. De vele (vlieg)bewegingen over grote afstand in het vroege voorjaar, de ontoegankelijkheid van de broedgebieden, het teruggetrokken gedrag tijdens de broed- en (kleine) jongenfase en de onduidelijkheid van territoriaal gedrag en paarbanden van in groepen aanwezige ganzen maken de interpretatie van de veldwaarnemingen uitermate lastig. In de BMP-handleiding worden de volgende richtlijnen voor veldwerk en interpretatie gegeven:

- Nesten-telling: tussen 15 maart en 10 mei gedurende de gehele dag; één telling is voldoende.
- Territorium kartering: tussen 1 maart en 15 juli, met als datumgrenzen 15 maart en 10 mei, gedurende de gehele dag. Twee waarnemingen zijn nodig, waarvan één binnen de datumgrenzen. Als fusie-afstand wordt 2500 meter aangegeven. Als geldige waarnemingen gelden: nest-indicerend gedrag, territorium-indicerend gedrag en een paar in geschikt broedbiotoop.

Nu is er de afgelopen jaren door middel van gericht onderzoek aan de broedbiologie van de Grauwe Gans in de Ooijpolder bij Nijmegen veel ervaring opgedaan met de inventarisatie van de soort. In het studiegebied werd systematisch naar nesten gezocht, terwijl daarnaast de reguliere territorium-kartering werd uitgevoerd. Als belangrijkste resultaat met betrekking tot het inventariseren komt naar voren dat het bij de grote groepen ganzen in de buurt van geschikt broedbiotoop (moerassen) wel degelijk om broedvogels met een nest *kan* gaan. De vogels kunnen in meer of mindere mate koloniegewijs broeden. Echter, dit is niet elk jaar het geval. In droge jaren is de waterstand in de potentiële broedgebieden te laag en komen er nauwelijks paren tot broeden. De paren zijn dan wel aanwezig en vertonen ook territoriaal gedrag. Voor een goede schatting van het aantal paren dienen deze wel meegenomen te worden. Ze zitten er immers wel, ze komen alleen niet daadwerkelijk tot broeden. De alternatieve telmethode, van jaar op jaar alle nesten zoeken, is zeer arbeidsintensief en vereist vaak het gebruik van waadbroeken en/of kano's. Bovendien zullen veel (mislukte) nesten makkelijk over het hoofd worden gezien. Bovenal zal in veel gebieden het zoeken van nesten niet wenselijk zijn vanwege een te grote verstoring (ook van andere broedvogels), moeilijke terreinomstandigheden etc.

Het onderzoek in de Ooijpolder laat zien dat het schatten van het aantal paren aan de hand van een territorium-kartering een goed beeld geeft van het aantal aanwezige broedparen. Hierbij dienen wel alle losse paren en vogels in groepen, die in de directe omgeving van het geschikte broedbiotoop aanwezig zijn, te worden meegeteld. Het gaat hierbij om moerasgebieden en het direct aangrenzende agrarisch gebied. Vogels die zich op grotere afstand van de geschikte broedgebieden ophouden (bijvoorbeeld midden in een landbouwgebied), bestaan voor een groot deel uit jonge of ongepaarde vogels en tellen niet mee bij de territorium-kartering.

De beste periode om te tellen is de maand maart. Hoewel de exacte *timing* en de spreiding van het broedseizoen van plaats tot plaats kan verschillen, zijn op dat moment alle vogels op de broedplekken aanwezig, maar zit een deel van de vrouwtjes nog niet op eieren.

De combinatie van zwemmende paartjes en wakende mannetjes maakt het veldwerk relatief eenvoudig. Later in het seizoen trekken de ganzen zich meer en meer terug in de directe omgeving van de nesten, waardoor een deel van de vogels over het hoofd wordt gezien. Als de jongen zijn uitgekomen, slagen veel ganzen er verrassend goed in om aan de aandacht van de inventariseerder te ontsnappen. Bovendien kunnen ze zich al binnen een dag na het uitkomen op grote afstand van het nest bevinden. Voor een betrouwbare kartering van Grauwe Ganzen in gebieden met een hoge dichtheid, is een vroege start van het veldwerk dus noodzakelijk!

Waarnemingen van paren en territorium-indicerend gedrag kunnen tijdens het gehele seizoen, dat loopt van eind februari tot eind juni, verzameld worden als bevestiging van de telling in maart. Alleen het noteren van de succesvolle paren, dus vogels met jongen, geeft een grote onderschatting van het werkelijke aantal territoria. In ons onderzoeksgebied is gebleken dat soms veel minder dan de helft van het aantal paren met een nest of territorium uiteindelijk met jongen tevoorschijn komt. Elders in het land zou dit percentage hoger of juist lager kunnen uitvallen. Overigens is het wel erg zinvol om informatie over het aantal paren met jongen te verzamelen, als maat voor het broedsucces. Hierin zijn we bij SOVON erg geïnteresseerd (neem contact op met één van de auteurs).

Tenslotte: vanuit monitoringoogpunt is het belangrijker dat de methode van tellen van jaar op jaar overeenkomt dan dat het absolute aantal ganzen precies klopt. Dus: inventariseert u een bepaald gebied al een aantal jaren, continueer dan uw eigen werkwijze. Deze handreiking is vooral bedoeld voor nieuwe waarnemers of voor tellers die een nieuw gebied gaan inventariseren.

Berend Voslamber, Chris van Turnhout & Frank Willems

Grauwe gans (Jan Nijendijk)